

**Balvu novada pašvaldības līdzdalības
izvērtējums kapitālsabiedrībās
SIA “Viļakas Veselības aprūpes centrs”**

© SIA CSE COE 2022. Visas tiesības aizsargātas.

Izvērtējumu sagatavojuši:

Daina Belicka

Dace Krupenko

Zigmunds Brūvers

Kontaktpersona:

Daina Belicka

SIA "CSE COE"

Elizabetes iela 22-30, Rīga, LV-1050

Tālrunis: + 371 2 9420 273

E-pasts: daina.belicka@csecoe.com

Tirdzniecības zīmes:

Visas tekstā izmantotās tirdzniecības zīmes pieder to īpašniekiem un ir izmantotas tikai kā atsauces.

Izmantotie saīsinājumi

Saīsinājums	Skaidrojums
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
EUR	Eiro valūta
LSB	Latvijas Slimnīcu biedrība
LTRK	Biedrība "Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera"
NACE	Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Savienībā
NVD	Nacionālais veselības dienests
Sabiedrība	SIA "Viļakas Veselības aprūpes centrs"
VPIL	Valsts pārvaldes iekārtas likums

Iekļautās tabulas

Tabula 1. Sabiedrības sniegtie veselības aprūpes pakalpojumi periodā no 2019.līdz 2021.gadam	8
Tabula 2. Sniegto pamatdarbības pakalpojumu tirgus raksturojums	10
Tabula 3. Ārsta palīga vai māsas sniegto veselības aprūpes mājās pakalpojuma sniedzēji Balvu novadā, kam noslēgts līgums ar NVD	11
Tabula 4. Speciālista - ginekologa citi pakalpojumu sniedzēji Balvu novadā	12
Tabula 5. Speciālista - oftalmologa citi pakalpojumu sniedzēji Balvu novadā	12
Tabula 6. Rehabilitācijas pakalpojumu bērniem (t.sk. fizikālā medicīna) sniedzēji Balvu novadā	12
Tabula 6. Sabiedrības apgrozījums un peļņa	14
Tabula 7. Riski un to būtiskums	16
Tabula 8. Sabiedrības ieņēmumi 2019.-2021.gadā, EUR	18
Tabula 9. Sabiedrības finanšu analīzes kopsavilkums laika periodam 2017. – 2021. gads	19
Tabula 10. Sabiedrības finanšu rādītāji periodā no 2017. līdz 2021.gadam	19

SATURS

1. Kapitālsabiedrības darbība	5
Pamatdarbība un papildus pakalpojumi	5
1.1. Sabiedrības pamatdarbības veidi	6
1.2. Sabiedrības sniegtie papildus pakalpojumi	7
1.3. Pakalpojumu saņēmēji un to ieguvumi	8
2. Tirgus raksturojums	10
2.1. Tirgus situācijas raksturojums	10
2.2. Konkurences aspekti	13
3. Iespējamie riski pakalpojumu nodošanai privātajam sektoram	16
3.1. Ietekmes uz konkurenci riski	16
3.2. Risku mazināšanas pasākumi	16
4. Kapitālsabiedrības darbības finansējums	18
4.1. Kapitālsabiedrības darbības finansēšanas avoti	18
4.2. Bilances un naudas plūsmas analīze	19
5. Kopsavilkums	21
5.1. Atbilstība VPIL un Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumam 21	
5.2. Turpmākais kapitālsabiedrības statuss	24

1. KAPITĀLSABIEDRĪBAS DARBĪBA

Pamatdarbība un papildus pakalpojumi

Galvenie secinājumi

- Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Viļakas Veselības aprūpes centrs" 100% kapitāldaļu turētājs ir Balvu novada pašvaldība.
- Sabiedrības stratēģiskais mērķis ir **sekmēt kvalitatīvu primārās un sekundārās veselības aprūpes pakalpojumu attīstību un infrastruktūras attīstību, un nodrošināt kvalitatīvu un efektīvu medicīnisko pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, piedāvājot plašāku pakalpojumu un speciālistu klāstu.**
- Sabiedrība sniedz sekundārās veselības aprūpes pakalpojumus Sabiedrības telpās un primārās veselības aprūpes pakalpojumus - veselības aprūpi mājās. Pakalpojums ir ģeogrāfiski pieejams Balvu novada iedzīvotājiem noteiktos pagastos un Viļakā, tā finansējumā liels īpatsvars ir valsts finansējumam (tas nozīmē finansiāli mazas izmaksas personām, kas izmanto pakalpojumu), līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka Sabiedrības sniegtais sekundārās ambulatorās veselības aprūpes pakalpojums **ginekoloģijā un oftalmoloģijā** atbilst Sabiedrības ieņēmumu uzskaitē NACE kodiem 86.22 "Ārstu prakse" un ir atzīstami par Sabiedrības pamatdarbības veidiem pašvaldības autonomās funkcijas nodrošināšanai.
- Sekundārās ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumi - ginekoloģija, oftalmoloģija un rehabilitācijas pakalpojumi bērniem.
- Statūtos noteiktais Sabiedrības pamatdarbības veids 86.23 – zobārstu prakse - netiek praksē īstenoti un Sabiedrība negūst ienākumus no šiem pakalpojumiem.

SIA "Viļakas Veselības aprūpes centrs" (turpmāk – Sabiedrība) **100% kapitāldaļu turētājs ir Balvu novada pašvaldība**. Sabiedrības pamatkapitāls ir 48 884 EUR. Sabiedrības pamatkapitāls veidots no Viļakas novada pašvaldības ieguldījuma 48 884 EUR, vienas daļas vērtība 1,00 EUR. Pēc Administratīvi teritoriālās reformas 2021.gadā, novadiem apvienojoties, par kapitāla daļu turētāju tiek noteikta Balvu novada pašvaldība. Sabiedrība nav dalībnieks citās kapitālsabiedrībās un nav meitas sabiedrību.

2010.gadā, pamatojoties uz Viļakas novada domes 2010.gada 25.februāra lēmumu (Nr.5. § 1), Viļakas novada pašvaldības aģentūra "Viļakas slimnīca" tika reorganizēta, izveidojot Sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Viļakas Veselības aprūpes centrs", kas kļuva arī par pašvaldības aģentūras "Viļakas slimnīca" mantas, tiesību un saistību pārņēmēju.

Sabiedrība sniedz primāro veselības aprūpi mājās un sekundāros ambulatoros veselības pakalpojumus, vadoties pēc Nacionālā Veselības dienesta noslēgtiem līgumiem.

Sabiedrības stratēģiskais mērķis ir sekmēt kvalitatīvu primārās un sekundārās veselības aprūpes pakalpojumu attīstību un infrastruktūras attīstību, un nodrošināt kvalitatīvu un efektīvu medicīnisko pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, piedāvājot plašāku pakalpojumu un speciālistu klāstu.

Saskaņā ar Nedzīvojamo telpu nomas līgumu Nr.BNP/2022/3.47/, kas noslēgts starp Balvu novada pašvaldību un Sabiedrību atbilstoši Balvu novada Domes 24.03.2022. lēmumam "Par neapdzīvojamo telpu Tautas ielā 6, Viļakā, Balvu novadā nomas līguma slēgšanu" (protokols Nr.8 43.§), secināms, ka **Sabiedrība nomā telpas no Balvu novada pašvaldības 772,2 m² platībā, Tautas ielā 6, Viļakā, Balvu novadā (kadastra apzīmējums 3815 501 0012).** Līgums noslēgts uz nenoteiktu laiku.

1.1. Sabiedrības pamatdarbības veidi

Atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 15. panta 6. apakšpunktā definēto, pašvaldībai ir pienākums nodrošināt veselības aprūpes pieejamību, kā arī veicināt iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu un sportu.

Sabiedrības pamatdarbības veids, saskaņā ar Statūtos noteikto (apstiprināti 2010.gada 10.martā), atbilstoši NACE kodiem ir:

- 86.21 – vispārējā ārstu prakse;
- 86.22 – ārstu prakse;
- 86.23 – zobārstu prakse;
- 86.90 – pārējā darbība cilvēka veselības aizsardzības jomā.

Izvērtējums tiek veikts, ņemot vērā, ka personai ir tiesības saņemt valsts apmaksātu pakalpojumu veselības aprūpē jebkur Latvijas teritorijā jebkurā iestādē, kurā šāds pakalpojums ir pieejams. Kā arī attiecībā uz maksas pakalpojumiem nepastāv ģeogrāfisks ierobežojums. Līdz ar to ir iespējama situācija, ka Balvu novada pašvaldības iedzīvotāji veselības aprūpes pakalpojumus saņem gan savā pašvaldībā, gan citur Latvijā. Analogi pastāv situācija, kurā Balvu pašvaldības veselības aprūpes pakalpojumus saņem iedzīvotāji no citām Latvijas pašvaldībām.

Sabiedrība nodrošina **primārās veselības aprūpes pakalpojumu-veselības aprūpe mājās**. Veselības aprūpes pakalpojumus mājās sniedz sertificēta māsa. Valsts apmaksātu veselības aprūpi mājās var saņemt pacienti, kuriem ir noteiktas saslimšanas. Tā ir medicīniska aprūpe, kas ietver noteiktu veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanu pacientam viņa dzīvesvietā. Sabiedrība sniedz mājas aprūpes pakalpojumus COVID-19 pozitīvam pacientam un ņem paraugus COVID-19 analīzēm. Saskaņā ar publiski pieejamu Nacionālā veselības dienesta (turpmāk – NVD) informāciju,¹ pakalpojums tiek sniegts Kupravas, Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu, Žīguru pagastos un Viļakā.

Sabiedrība nodrošina **sekundārās ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumus** - rehabilitācijas pakalpojumi bērniem, masāžas, oftalmoloģijas un ginekoloģijas pakalpojumus. Pakalpojumu saņēmēju loks dažādiem pakalpojumu veidiem ir atšķirīgs. Pakalpojumu apmaksā būtiskāko daļu veido NVD apmaksātais finansējums. Ieņēmumi papildus veidojas no pacientu iemaksām, masāžas pakalpojumiem, kā arī noteiktiem maksas pakalpojumiem par medicīniskiem maksas pakalpojumiem oftalmoloģijā un fizikālajā medicīnā un rehabilitācijā.

NVD finansējuma piešķiršana notiek gradācijās "primārā veselības aprūpe",² "sekundārā veselības aprūpe",³ "stacionārā aprūpe".

Speciālistu pieņemšana tiek organizēta darba dienās no plkst. 8.00 līdz 18.00. Saskaņā ar NVD publiski pieejamo informāciju par ambulatoro pakalpojumu gaidīšanas rindu apmēru – fizikālās medicīnas pakalpojumu saņemšanai uz 2022.gada 1.augustu, secināms, ka Sabiedrības sniegtajiem pakalpojumiem rindas nepārsniedz 5 dienas,⁴ savukārt oftalmologa pakalpojumiem paredzamais gaidīšanas laiks ir 154 dienas, turklāt ginekologa konsultācijas iestādē nav pieejamas. Lai izpildītu pasūtītos veselības aprūpes pakalpojumus no NVD, joprojām pastāv problēma ārstniecības personāla piesaistei veselības centrā.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju⁵ uz izvērtējuma veikšanas brīdi Sabiedrība meklē speciālistus – ginekologu un fizikālās medicīnas, rehabilitācijas masieri.

¹ <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/media/646/download>

² Veselības aprūpes pakalpojumu kopums, ko personai ambulatorajā ārstniecības iestādē vai personas dzīvesvietā sniedz primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji. Vispārējā ārstu prakse ietilpst NACE koda 86.21. darbībā, tomēr primārā aprūpe ir plašāka, jo ietver arī valsts apmaksātu pacientu aprūpi mājās, tajā skaitā rehabilitāciju.

³ Veselības aprūpes pakalpojumu kopums, ko personai ārstniecības iestādē sniedz kādā slimību profilā specializējušies ārstniecības persona un kas orientēts uz neatliekamu, akūtu vai plānveida veselības aprūpi. Var būt organizēta ambulatori un/vai dienas stacionārā.

⁴ http://rindapiearsta.lv/lv/mekle_isako

⁵ http://www.balvi.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=26051:vilakas-veselibas-aprupes-centrs-steidzami-mekle-specialistus&catid=800&Itemid=1206&lang=ru

Statūtos noteiktais Sabiedrības pamatdarbības veids 86.23 – **zobārstu prakse, praksē šādi pakalpojumi netiek sniegti** un Sabiedrība negūst ienākumus no šiem pakalpojumiem. Privātām zobārsta praksēm tiek iznomātas telpas.

Sabiedrībā 2022.gadā ir nodarbināti 14 darbinieki.

1.2. Sabiedrības sniegtie papildus pakalpojumi

Sabiedrība sniedz arī papildus pakalpojumus: nekustamā īpašuma nomu un nekustamā īpašuma apsaimniekošanu (ieņēmumi 2021. gadā 20 144 EUR jeb 24% no kopējā apgrozījuma).

Nekustamā īpašuma noma

Pamatojoties uz Nedzīvojamo telpu nomas līgumu Nr.BNP/2022/3.47/ no 08.04.2022. 1.3 un 3.3 punktiem, ir noslēgti līgumi ar apakšīrniekiem, papildus iznomājot telpas citiem privātiem veselības aprūpes vai ar veselības aprūpi saistītu pakalpojumu sniedzējiem, piemēram, 2 ģimenes ārstu praksēm, 2 zobārstu praksēm, vienam zobu protēzistam, masierim un skaistumkopšanas salonam "LA&Lii" (Viļakas pirmais skaistumkopšanas salons). Nomas maksa 1,00 EUR/mēnesī par iznomāto kvadrātmetru.

Ņemot vērā mērķētu nekustamā īpašuma iznomāšanu veselības aprūpes nozares nomniekiem, var uzskatīt, ka Sabiedrības papildus pakalpojums ir papildinošs tās pamatdarbības veidiem. Privātie nomnieki gūst labumu (klastera efekts⁶), atrodoties Balvu novada veselības aprūpes pakalpojuma ģeogrāfiskajā un aktivitātes reģionālajā centrā Viļakā. Katras privātas ārstniecības iestādes apmeklētājs var gūt labumu no tā, ka tai blakus atrodas citas ārstniecības iestādes. Katras privātas ārstniecības iestādes darbinieks var gūt labumu no tā, ka tuvumā ir citu ārstniecības iestāžu darbinieki, tādējādi ne tikai pilnveidojot konkrētu medicīnas pakalpojumu pieejamību, bet arī veicinot privāto tirgus dalībnieku pastāvēšanu konkrētajā tirgū.

Darbību **nevar attiecināt** ne uz vienu no Sabiedrības statūtos minētiem komercdarbības veidiem pēc NACE klasifikatora, tomēr telpu noma citiem privātiem veselības aprūpes sniedzējiem veicina Sabiedrības pamatdarbības īstenošanu.

Nekustamā īpašuma apsaimniekošana

Nekustamais īpašums Tautas ielā 6, Viļakā ir nodots atlīdzības lietošanā no Balvu novada pašvaldības Sabiedrībai, telpas 772,2m² platībā. Nomas maksa noteikta 0,13 EUR/m². Līguma termiņš - 5 gadi kopš līguma parakstīšanas (līdz 2027.gadam). Tomēr esošās nomas cenas iespējams būtu jāpārvērtē, nosakot nomas maksu, kurā būtu iekļautas visas ar iznomājamā objekta pārvaldīšanu saistītās izmaksas, t.sk objekta nolietojums.

Sabiedrībai kopumā ir 14 darbinieki, no kuriem ar veselības aprūpes jomu ir saistīti 6 darbinieki – fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts, ginekologs, oftalmologs, vecākā māsa un 2 māsas. Pārējie astoņi Sabiedrības darbinieki (57%) ir: valdes locekle, grāmatvede, informācijas ievades operators, elektriķis, apkopēja un 3 kurinātāji (sezonas strādnieki, nepilnas slodzes).

Darbību **nevar attiecināt** ne uz vienu no Sabiedrības statūtos minētiem komercdarbības veidiem pēc NACE klasifikatora.

Izvērtējot Sabiedrības faktiskos ieņēmumu avotus un statūtos paredzētās darbības pēc NACE kodiem, tiek rekomendēts pārskatīt paredzētos darbības veidus, saglabājot tikai tos, ko Sabiedrība sniedz vai plāno sniegt.

⁶ Atbilstoši https://www.em.gov.lv/lv/klasteri?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com, klasteri ir savstarpēji saistītu uzņēmumu, specializētu piegādātāju, pakalpojumu sniedzēju, saistītu nozaru uzņēmumu un saistītu institūciju ģeogrāfiska koncentrācija. Šīs ģeogrāfiskās koncentrācijas ietvaros klastera pārstāvji sadarbojas, neskatoties uz savstarpēju konkurenci.

1.3. Pakalpojumu saņēmēji un to ieguvumi

Galvenie secinājumi

- Primāri pakalpojumus saņem Balvu novada Viļakas pilsētas un apkārtnējo pagastu iedzīvotāji. Sabiedrības mērķa grupas ir **iedzīvotāji, kuriem nepieciešama mājas aprūpe un noteikti sekundārās veselības aprūpes pakalpojumi – ginekoloģija, oftalmoloģija un rehabilitācijas pakalpojumi.**
- Latvijas veselības aprūpes finansējuma sistēmas īpatnība nosaka, ka Sabiedrības sniegtos pakalpojumus var un saņem arī citu Latvijas pašvaldību iedzīvotāji, ja pakalpojumu sedz ar NVD finansējumu. **Balvu novada pašvaldības iedzīvotājiem citu pašvaldību iedzīvotāju veselības aprūpe Sabiedrībā ir noderīga,** jo ļauj Sabiedrībai noteiktos pakalpojumu virzienos sasniegt pietiekošu pacientu plūsmu, kas ļauj uzturēt noteiktus pakalpojumu virzienus, piemēram, medicīnisko rehabilitāciju.

Dažādiem pakalpojumu veidiem pakalpojumu saņēmēju grupas ir atšķirīgas, bet visos gadījumos veselības aprūpes pakalpojumu saņem fiziskas personas – Latvijas iedzīvotāji gan no Balvu novada, gan ārpus tā.

Pakalpojumu saņēmēji

Saskaņā ar Veselības aprūpes finansēšanas likuma⁷ 8.pantā noteikto, valsts apmaksātās medicīniskās palīdzības minimumā rehabilitācijas pakalpojumi neietilpst.

Savukārt Veselības aprūpes finansēšanas likuma 11.pantā uzskaitītas personu grupas, kam ir tiesības saņemt veselības aprūpes pakalpojumus valsts obligātās veselības apdrošināšanas ietvaros, tātad nākotnē, stājoties spēkā atbilstošām normām, arī medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumus varēs saņemt tikai apdrošinātie iedzīvotāji, piemēram, darba ņēmēji (kuri veic sociālās apdrošināšanas iemaksas vispārējā nodokļu režīmā); valsts apdrošinātās iedzīvotāju grupas (bērni, pensionāri (kuri saņem Latvijas Republikas pensiju)), Nodarbinātības valsts aģentūrā reģistrētie bezdarbnieki u.c. iedzīvotāju grupas, kas paredzētas likuma 11.pantā) un iedzīvotāji, kuri brīvprātīgi veic veselības apdrošināšanas iemaksas.⁸

Mājas aprūpes apmeklējumu skaitu nav iespējams prognozēt, jo grūti prognozēt pacientu skaitu ar atbilstošu diagnozi.

Ģeogrāfiski pakalpojuma pieejamības tuvuma dēļ Sabiedrībā pieejamos pakalpojumus izmanto Viļakas iedzīvotāji, taču – atkarībā no pakalpojumu veidiem – mazāku vai lielāku daļu pakalpojumu saņem arī citu Latvijas novadu iedzīvotāji, jo Latvijas valsts apmaksātā veselības aprūpes sistēma akceptē izvēlēta pakalpojuma saņemšanu jebkurā Latvijas ārstniecības iestādē, kur vien tas ir pieejams.

Tabula 1. Sabiedrības sniegtie veselības aprūpes pakalpojumi periodā no 2019.līdz 2021.gadam

	2019	2020	2021
Valsts apmaksātie medicīniskie pakalpojumi			
Rehabilitācijas pakalpojumi bērniem (t.sk. fizikālā medicīna)	2 705	2 175	2 231
Oftalmoloģija	276	285	272
Ginekoloģija	808	624	553
Mājas aprūpe	1244	1254	1146

Datu avots: Sabiedrības dati

⁷ <https://likumi.lv/ta/id/296188-veselibas-aprupes-finansesanas-likums>

⁸ Veselības aprūpes finansēšanas likuma pārejas noteikumu 13.punktā (likuma 09.12.2021. redakcija) noteikts, ka Ministru kabinets izstrādā un līdz 2022.gada 1.oktobrim iesniedz Saeimai likumprojektu par vienota valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu apjoma un visaptverošas valsts obligātās veselības apdrošināšanas ieviešanu.

Sabiedrība nespēj sniegt lielāku pakalpojuma apjomu, kā noteikts NVD piešķirtajās kvotās, jo personāla kapacitāte neļauj kvalitatīvi apkalpot vēl lielāku skaitu pacientu, lai izpildītu pasūtītos veselības aprūpes pakalpojumus no NVD, joprojām pastāv problēma ar ārstniecības personāla piesaisti veselības centrā. Sabiedrība sniedz arī maksas pakalpojumus, ko var saņemt dažādu Latvijas pašvaldību iedzīvotāji. Veselības aprūpes pakalpojumi, segti no NVD, veido 71,77% ieņēmumu, un 28,23% veido maksas pakalpojumi.

Būtiskākais ieguvumi

Patērētājiem ir pieejami sekundārie ambulatorie pakalpojumi un primārās veselības aprūpes pakalpojumus – aprūpe mājās, kuri tiem nebūtu pieejami, ja Sabiedrības novadā nebūtu vai tās darbība būtu šaurāka pakalpojumu klāsta un/vai apjoma ziņā.

Sabiedrība, pildot pašvaldības autonomo funkciju, netiecas pēc peļņas gūšanas.

Personām ar funkcionāliem traucējumiem ir nodrošināta iespēja patstāvīgi iekļūt un pārvietoties ārstniecības iestādē. Veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanai, pacientiem, kuriem nav nodrošināta pārvietošanās un piekļuve, persona var izmantot kāpurķēžu pacelāju. Personai ar funkcionāliem traucējumiem ir nodrošināta pieņemšana noteiktā laikā pie ģimenes ārsta, speciālista un zobārsta Sabiedrības telpu 1.stāvā.

2. TIRGUS RAKSTUROJUMS

Galvenie secinājumi

- Sabiedrība darbojas veselības aprūpes sfērā un tirgus klasifikācija ir komplicēta, jo var būt atšķirīga dažādiem pakalpojumu veidiem. **Ģeogrāfiski tirgus ir drīzāk lokāls ambulatorajiem veselības aprūpes pakalpojumiem.**
- **Tirgū pastāv nepilnība – pārsvarā finansiālu iemeslu dēļ** (grūti izpildāmu likumdošanas prasību rezultātā pastāvošas lielas barjeras kompleksas veselības aprūpes iestādes izveidei, atsevišķu valsts apmaksātu veselības aprūpes pakalpojumu tarifu nepietiekamais apjoms faktisko izmaksu segšanā un/vai peļņas nodrošināšanā pakalpojumu sniedzējiem) Balvu pašvaldībā nav un nav sagaidāma privātam kapitālam piederoša liela apjoma un plaša pakalpojuma klāsta veselības aprūpes iestādes darbība.
- **Sabiedrības darbība nav bijis šķērslis privātas veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstībai un darbībai Balvu novada pašvaldības Viļakā un tās apkārtnē teritorijā.** Arī inovācijas un privātas investīcijas nav kavētas.
- **Izvērtējuma laikā nav identificēti iespējami konkurences neitralitātes pārkāpuma riski.** Sabiedrības sniegto pakalpojumu ieņēmumi nesedz izmaksas. Sabiedrība strādā ar zaudējumiem, kuru rādītājus papildus ir ietekmējušas Covid-19 ierobežošanas prasības, kas ietekmēja arī apkalpoto klientu skaitu.
- Nevalstiskā organizācija Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera norāda, ka tās rīcībā esošā informācija ir nepietiekama, lai varētu sniegt detalizētāku viedokli par Pašvaldības līdzdalību kapitālsabiedrībā.

2.1. Tirgus situācijas raksturojums

Tirgus situācijas raksturojums

Veselības aprūpes finansējuma kārtība Latvijā, kā arī faktiskā Sabiedrības darbība pakalpojumu sniegšanā raksturo Sabiedrības ieņemto tirgu dažādās veselības aprūpes pakalpojumu sfērās. Tabulā zemāk iekļauta informācija par Sabiedrības pamatdarbībām, pakalpojumu saņēmējiem, pakalpojumu finansēšanas avotiem un citiem tirgus dalībniekiem.

Tabula 2. Sniegto pamatdarbības pakalpojumu tirgus raksturojums

Pamatdarbības pakalpojums	Pakalpojuma saņēmēji/tirgus pēc dzīvesvietas	Pakalpojuma finansējuma avots	Citi tirgus dalībnieki/konkurenti
Primārā veselības aprūpe	Balvu novada pašvaldības Viļakas pilsētas un apkārtnējo pagastu iedzīvotāji	NVD finansējums	Primāros veselības aprūpes pakalpojumus mājās sniedz sertificēta māsa vai ārsta palīgs. Šī aprūpe pārsvarā ir ģeogrāfiski tuva pacientu dzīvesvietai, bet ne obligāti. Sabiedrībā pakalpojumu pārsvarā saņem Balvu novada pašvaldības Kupravas, Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu, Žīguru pagastu un Viļakas iedzīvotāji, ne Balvu pilsētas iedzīvotāji, tirgus ir uzskatāms par lokālu ģeogrāfiski un arī lokāls pēc finansējuma avota – pakalpojums ir pārsvarā valsts apmaksāts.
Sekundāra ambulatora veselības aprūpe	Primāri Viļakas pilsētas un apkārtnējo pagastu iedzīvotāji.	Primāri NVD finansējums un pacientu līdzmaksājums.	Latvijas specifika ir tāda, ka šo pakalpojumu iespējams saņemt visā valsts teritorijā gan NVD finansētu, gan pacientam maksājot pašam.

	Pakalpojumu saņemti tiesīgas (un tiesības izmanto) arī citas personas, ierodoties Sabiedrībā.	Relatīvi būtisks maksas pakalpojums (līdz ceturtdaļai apgrozījuma).	Pacientu ērtībai pakalpojumu labāk saņemt tuvāk dzīvesvietai, kas tā arī notiek, bet ne vienmēr. Sabiedrībā pakalpojumu saņemti ir izdevīgāk tuvāk dzīvojošajiem, taču tirgus ir drīzāk reģionāls vai pat nacionāls. Pēc finansējuma avota tirgus arī ir drīzāk reģionāls vai pat nacionāls.
--	---	---	--

Datu avots: CSE COE

2014. gadā Konkurences padome veica pētījumu un publicēja noslēguma ziņojumu "Medicīnas pakalpojumu tirgus uzraudzība".⁹ Pētījums fokusējās uz sekundārajiem ambulatorajiem veselības aprūpes pakalpojumiem, taču šī pētījuma secinājumi lielā mērā izmantoti kopējā veselības aprūpes tirgus (kurā darbojas Sabiedrība) raksturojumam un situācija nav būtiski mainījusies kopš 2014. gada.

Definējot tirgu pēc finansējuma principa, Konkurences padomes izvērtējumā tika nošķirti valsts un maksas pakalpojumi, kur par valsts apmaksājamiem pakalpojumiem (publiskais/valsts finansējums + pacienta iemaksa) tika secināts, ka tie ir pieejamāki un lētāki (pacientam pašam tikai jāmaksā līdzmaksājums), līdz ar to arī varētu būt lokālāki. Lai arī šobrīd to viennozīmīgi tā nevar apgalvot, jo, lai arī valsts finansējums ir lētāks patērētājam, tas ne vienmēr ir pieejams izvēlētajā vietā (lokāli, reģionāli vai nacionāli), izvēlētajā laikā – pieejamība pakalpojumam atkarīga no valsts finansējuma kvotu pieejamības pie konkrētā veselības aprūpes pakalpojuma sniedzēja, kas var būt gan publiskai personai, gan privātam kapitālam piederoša ārstniecības iestāde.

Lai arī patērētāji meklē valsts apmaksātu pakalpojumu nacionālā mērogā, Balvu novada Viļakas un tās apkārtnes iedzīvotājiem ir iespēja saņemt Sabiedrības sniegtos pakalpojumus pēc relatīvi īsa gaidīšanas perioda, kas raksturo šīs tirgus lokālo, reģionālo dabu.

Jo vienkāršāks un ātrāk nepieciešams pakalpojums – jo tirgus ir lokālāks. Sabiedrības darbība primārajā veselības aprūpes sfērā ģeogrāfiski ir lokāls tirgus. Arī pēc finansējuma modeļa tirgus ir pārsvarā valsts finansēts, pieejamāks iedzīvotājiem, no izmaksu aspekta vērtējot.

Veselības aprūpe mājās

Valsts apmaksātu veselības aprūpi mājās var saņemt pacienti, kuriem ir noteiktas saslimšanas. Tā ir medicīniska aprūpe, kas ietver noteiktu veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanu pacientam viņa dzīvesvietā. Pacientam ar hronisku saslimšanu un pārvietošanās traucējumiem veselības aprūpe mājās tiek nodrošināta līdz 30 kalendāra dienām. Ja veselības aprūpe mājās ir nepieciešama ilgāk, divu darbdienu laikā pirms minētā termiņa beigām ģimenes ārsts apmeklē pacientu un sniedz attiecīgā pakalpojuma sniedzējam atzinumu par pakalpojuma pārtraukšanu vai turpināšanu.

Tabula 3. Ārsta palīga vai māsas sniegto veselības aprūpes mājās pakalpojuma sniedzēji Balvu novadā, kam noslēgts līgums ar NVD

Pakalpojuma sniedzējs	Teritorija
Balvu un Gulbenes slimnīcu apvienība, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	Balvi
Baranovska Ārija - ģimenes ārsta prakse	Balvi
Silauniece Modrīte - ģimenes ārsta prakse	Balvi
Muraškina Ruta - ģimenes ārsta prakse	Medņevas pagasts
Šļakota Aija - ģimenes ārsta prakse	Žīguru pagasts
Viļakas Veselības aprūpes centrs, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	Kupravas, Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu, Žīguru pagasti un Viļaka

Datu avots: NVD dati¹⁰

⁹

https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/kp_old/oldfiles/23/tirgus_uzraudziba%2F2016_03_16_medicinas_pakalpojumu_tirgus_uzraudziba.pdf

¹⁰ <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/media/646/download>

Kā redzams tabulā augstāk, Sabiedrība nav vienīgā pašvaldības kapitālsabiedrība, kas sniedz veselības aprūpes mājās pakalpojumus un tās apkalpojamās teritorijas nepārklājas ar citu pakalpojumu sniedzēju teritorijām. Otra Balvu novada pašvaldības kapitālsabiedrība SIA "Balvu un Gulbenes slimnīcu apvienība" sniedz šādus pakalpojumus Balvu pilsētā. Savukārt pārējo pakalpojumu sniedzēju – četru ģimenes ārstu - darbības teritorijas principā nepārklājas.

Sabiedrībai līgums ar NVD par primārās veselības aprūpes pakalpojuma – veselības aprūpe mājās - sniegšanu un apmaksu ir spēka līdz 2024.gada 31.decembrim.

Sekundārie ambulatorie veselības aprūpes pakalpojumi

Savukārt sekundārais ambulatorais veselības aprūpes pakalpojumu tirgus ģeogrāfiski ir vērtējams atbilstoši pacientu iespējām pārslēgties un izvēlēties pakalpojumu ģeogrāfiski plašākā vai šaurākā teritorijā atbilstoši tā pieejamībai. Ģeogrāfisks tirgus var tikt noteikts kā Latvijas teritorija vai atsevišķu reģionu robežas. Sabiedrības sniegtajiem ambulatorajiem veselības aprūpes pakalpojumiem ģeogrāfiskais tirgus ir drīzāk lokāls.

Tabula 4. Specialista - ginekologa citi pakalpojumu sniedzēji Balvu novadā

iestāde	Atrašanās vieta/adrese	Pieejamie speciālisti
Balvu un Gulbenes slimnīcu apvienība, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	Krasta iela 1, Balvi, Balvu novads, LV - 4501	ginekoloģija dienas stacionārā

Kā redzams Tabulā Nr.4, Balvu novada pašvaldības kapitālsabiedrība ir vienīgās iestāde, kas sniedz ginekoloģijas pakalpojumus, un tās apkalpojamās teritorijas ir Balvi un Viļaka. Papildus jāņem vērā, ka uz izvērtējuma veikšanas brīdi ginekologa pakalpojumi Sabiedrībā netiek sniegti speciālista trūkuma dēļ.

Tabula 5. Specialista - oftalmologa citi pakalpojumu sniedzēji Balvu novadā

iestāde	Atrašanās vieta/adrese	Pieejamie speciālisti
Balvu un Gulbenes slimnīcu apvienība, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	Krasta iela 1, Balvi, Balvu novads, LV - 4501	oftalmoloģija

Kā redzams Tabulā Nr.5, Balvu novada pašvaldības kapitālsabiedrība ir vienīgās iestāde, kas sniedz oftalmologa pakalpojumus, un tās apkalpojamās teritorijas ir Balvi un Viļaka.

Tabula 6. Rehabilitācijas pakalpojumu bērniem (t.sk. fizikālā medicīna) sniedzēji Balvu novadā

iestāde	Atrašanās vieta/adrese	Pieejamie speciālisti
Balvu un Gulbenes slimnīcu apvienība, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	Krasta iela 1, Balvi, Balvu novads, LV - 4501	Rehabilitācijas pakalpojumi bērniem un pieaugušajiem

Kā redzams Tabulā Nr.6, Balvu novada pašvaldības kapitālsabiedrība ir vienīgā iestāde, kas sniedz rehabilitācijas pakalpojumus bērniem, un tās apkalpojamās teritorijas ir Balvi un Viļaka. Papildus jāņem vērā, ka pakalpojumi Sabiedrībā netiks sniegti speciālista trūkuma dēļ, ja netiks piesaistīts jauns speciālists, kas aizvietos šobrīd pakalpojumu nodrošināšanā esošo pensijas vecuma speciālistu.

Saskaņā ar NVD publiski pieejamo informāciju par ambulatoro pakalpojumu gaidīšanas rindu apmēru uz valsts apmaksātu stacionāro veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanai - oftalmologa pakalpojumu saņemšanai ir 154 dienas, bet fizikālās medicīnas pakalpojumiem 5 dienas, savukārt ginekologa konsultācijas uz 2022.gada 1.augustu nebija pieejamas.¹¹

Tirgus nepilnība

Tirgū pastāv nepilnība – Balvu novada Kupravas, Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu, Žīguru pagastos un Viļakā nedarbojas veselības aprūpes mājās pakalpojuma sniedzēji, lai arī tādi ir sastopami Balvos. Ja tirgū nedarbotos Sabiedrība, pagastu iedzīvotājiem nāktos pajauties uz to, ka viņus varēs apkalpot citi pakalpojuma sniedzēji saskaņā ar NVD noslēgtiem līgumiem, pastāvot riskam, ka pakalpojuma

¹¹ <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/media/18647/download>

saņemšanas pieejamība būtu zemākā līmenī. Tā kā privātu pakalpojumu sniedzēju tirgū atbilstošā teritorijā nav, tad nav, no kā iepirkt šo pakalpojumu. Apgalvojums tiešā veidā attiecināms uz veselības aprūpes sfēru.

Šobrīd novadā nav piedāvājuma no privātā sektora, kas būtu gatavs piedāvāt Sabiedrības sniegto ārstniecības pakalpojumu klāstu iedzīvotājiem, jo ārstniecības nozare ir specifiska joma, tajā pārsvarā darbojas individuāli speciālisti un kompleksu ārstniecības iestādi privātie uzņēmēji iesaistās veidot tikai vietās ar lielu iedzīvotāju skaitu – pārsvarā galvaspilsētā un lielākajās reģionu pilsētās.

Izskatot NVD pieejamo informāciju par ārsta palīga vai māsas sniegto veselības aprūpes mājās pakalpojuma sniedzējiem (primārā veselības aprūpe) Vidzemes reģionā, secināms, ka kopumā ir 49 pakalpojuma sniedzēji, no kuriem 32% ir līgumi ar **ģimenes ārstiem**, pārējie līgumi ir noslēgti ar pašvaldību uzņēmumiem (slimnīcām, veselības centriem) un privātiem pakalpojumu sniedzējiem.

Izvērtējot NVD pieejamo informāciju par ginekoloģisko pakalpojuma sniedzējiem¹² (sekundārā ambulatorā veselības aprūpe) Vidzemes reģionā, secināms, ka kopumā ir 29 pakalpojuma sniedzēji, no kuriem būtiska daļa jeb 55% ir ārstu speciālistu prakses un 45% ir privātie pakalpojumu sniedzēji/komersanti un pašvaldību kapitālsabiedrības.

Analizējot NVD pieejamo informāciju par oftalmologa pakalpojuma sniedzējiem¹³ (sekundārā ambulatorā veselības aprūpe) Vidzemes reģionā, secināms, ka kopumā ir 16 pakalpojuma sniedzēji, no kuriem 56% ir ārstu speciālistu prakses un 44% ir privātie pakalpojumu sniedzēji/komersanti un pašvaldību kapitālsabiedrības.

Tirgus nepilnība noteikti nav Balvu novada pašvaldības darbības rezultāts, jo publiskais veselības aprūpes finansējums ir Latvijas valsts kompetencē, savukārt medicīnas profesionāļu vēlme veidot privātas ārstu un ģimenes ārstu prakses ir šo profesionāļu personīga vēlēšanās. Latvijas Lauku ģimenes ārstu asociācija norāda, ka trūkst ārstu, kas vēlas veidot ģimenes ārstu prakses.¹⁴ Ja vien valstī nemainās situācija kopumā, nav pamata uzskatīt, ka Balvu novada pašvaldība var rīkoties pēc citas kārtības, atrisinot tirgus nepilnību.

Daļēji **alternatīvi tirgus nepilnības novēršanas instrumenti**, kas tiek pielietoti atsevišķos veselības aprūpes veidos / līmeņos:

- primārā veselības aprūpe iedzīvotājiem var būt sasniedzama relatīvi tuvu dzīvesvietai Balvu novada pašvaldībā pie tiem ģimenes ārstiem, kuriem vēl ir iespēja pieņemt papildus pacientus vai piesaistot privātos pakalpojuma sniedzējus, kas darbojas Balvu novada teritorijas tuvumā (atbilstoši NVD konkursu rezultātiem un noslēgtajiem līgumiem);
- sekundārā ambulatorā veselības aprūpe – ginekoloģijas un oftalmoloģijas pakalpojumi ir pieejami tikai Balvu pilsētā.

Sabiedrības darbības sfērā **nav veikti privāto tirgus dalībnieku komercdarbību veicinoši pasākumi**, jo Balvu pašvaldības darbība nav šķērslis privātu tirgus dalībnieku ienākšanai.

2.2. Konkurences aspekti

Ietekme uz konkurenci

Sabiedrība nav veikusi konkurences situācijas novērtējumu, identificējot konkurencei draudzīgāko risinājumu, jo nav bijis pamata tādu veikt. Ņemot vērā tirgus lokālo raksturu (skatīt Tabulās 3., 4., 5. un 6. norādītos datus), reālas konkurences situācijai grūti attīstīties – trūkst piedāvājuma. Balvu novada pašvaldības teritorijā ir atrodami potenciālie **konkurenti** tirgū, un tās ir ģimenes ārstu prakses, kurās ir reģistrēti esošie pacienti.

Sabiedrības iesaiste komercdarbībā **nerada negatīvu ietekmi uz privātajiem uzņēmējiem** un konkurences procesu kopumā arī citos tirgos, kurus varētu skart kapitālsabiedrības saimnieciskā darbība.

¹² <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/media/14108/download>

¹³ <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/media/14108/download>

¹⁴ <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/zinu-analize/gimenes-arstu-pieejamiba-regionos-neuzlabojas-situacija-klust-pat-sliktaka.a425433/>

Tāpat Sabiedrības darbība tieši vai netieši **negatīvi neietekmē privātā sektora inovācijas tirgū** Latvijā kopumā un Balvu novada pašvaldībā konkrēti.

Sabiedrības iesaiste komercdarbībā **samazinās kapitāla un cilvēkresursu pieejamību tirgus dalībniekiem citos tirgos**, jo mediķu skaits Latvijā ir ierobežots un cilvēkresursi ir svarīgi pakalpojuma apjoma nodrošināšanai un attīstībai. Savukārt kapitāla pieejamību Sabiedrības attīstība nevar negatīvi ietekmēt, jo investīciju apjoms Sabiedrībā ir izteikti zems pret kopējo finanšu apjomu Latvijas veselības aprūpes sistēmā.

Konkurenci mazāk ietekmējošas alternatīvas:

- primārajā veselības aprūpē Balvu novadā ir pieejama privāta pakalpojumu sniedzēju alternatīva, lai arī ierobežotā apjomā – ģimenes ārsti. Līdz ar to Balvu novada pašvaldības attiecīgo pagastu iedzīvotājiem ir iespēja saņemt ļoti ierobežotu veselības aprūpes pakalpojumu tad, ja Sabiedrība pārtrauc darboties tirgū;
- sekundārajā ambulatorajā veselības aprūpē – speciālista ginekologa, oftalmologa un rehabilitācijas pakalpojumus Balvu novadā saskaņā ar NVD datiem¹⁵ sniedz tikai divi pakalpojumu sniedzēji, kas atrodas Balvu novadā: Sabiedrība un SIA “Balvu un Gubenē slimnīcu apvienība” (pašvaldības kapitālsabiedrība), līdz ar to Balvu novada pašvaldības attiecīgo pagastu iedzīvotājiem ir iespēja saņemt ļoti ierobežotu veselības aprūpes pakalpojumu tad, ja Sabiedrība pārtrauc darboties tirgū tuvumā savai dzīvesvietai.

Vai privāto tirgus dalībnieku kapacitāte ir atzīstama par pietiekamu gadījumam, ja publiskā persona izlems neturpināt līdzdalību kapitālsabiedrībā, ir atkarīgs no pakalpojuma veida:

- lokāli (Balvu pašvaldības attiecīgo pagastu iedzīvotājiem) alternatīva Sabiedrības sniegtajiem veselības aprūpes pakalpojumiem ir pieejama ļoti mazā apjomā un tālāk no dzīvesvietas.

Jebkurā gadījumā, Sabiedrībai pārtraucot darboties (publiskai personai neturpinot līdzdalību kapitālsabiedrībā), Balvu novada pašvaldības teritorijas Kupravas, Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu, Žīguru pagastos un Viļakā iedzīvotājiem pakalpojumu saņemšana līdzšinējā apjomā un/vai izmaksās būs apdraudēta.

Konkurences neitralitāte

Izvērtējuma laikā nav identificēti iespējami konkurences neitralitātes pārkāpuma riski. Sabiedrības sniegto pakalpojumu **cena nesedz Sabiedrības izmaksas**, kas varētu liecināt par iespējami pārāk zemu pakalpojuma cenu.

Tabula 7. Sabiedrības apgrozījums un peļņa

	2017	2018	2019	2020	2021
Apgrozījums, EUR	75 085	78 534	78 983	74 998	83 809
apgrozījuma izaugsme pret iepriekšējo gadu		4,6%	0,6%	-5,0%	11,7%
Peļņa pēc nodokļu nomaksas, EUR	465	-10 000	-776	323	-3 488
Tīrās peļņas rentabilitāte	0,6%	-12,7%	-1,0%	0,4%	-4,2%

Datu avots: CSE COE aprēķini, Sabiedrības gada pārskati

Sistemātiska peļņas rentabilitātes svārstība vidēji periodā no 2017. līdz 2021.gadam ir -4%, izņemot 2020.gadā sasniedzot 0,4%, kas liecina par to, ka Sabiedrība kopumā spēja segt savas izmaksas, arī augot apgrozījumam, bet neiekasējot pārmērīgas maksas par savu pakalpojumu, saglabājot to pieejamu iedzīvotājiem.

Tīrās peļņas rentabilitāte raksturo uzņēmuma cenu politiku un spēju kontrolēt izmaksas. Sabiedrības rādītāji liecina, ka **cenu politika nav pietiekami rentabla**, lai segtu Sabiedrības izdevumus – iespējams jāpārskata atsevišķu pakalpojumu cenas, kas ir zemākas kā citiem tirgus dalībniekiem, kas nozarē sniedz

¹⁵ <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/media/14108/download>

līdzīgus pakalpojumus un vienlaikus, lai nepieļautu konkurences neitralitātes pārkāpumu, ir būtiski, lai Sabiedrība ievēro prasību **pakalpojumu un preču cenas noteikt, balstoties uz tirgus izmaksām**.

Nevalstisko organizāciju viedoklis

Vispārīgu viedokli par pašvaldības līdzdalību kapitālsabiedrībās sniedza biedrība "**Latvijas Pašvaldību savienība**" 06.04.2022. vēstulē Nr.202204/SAN4773/NOS68, tostarp norādot, ka:

- tā kā pašvaldību kapitālsabiedrības ir izveidotas, ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantā noteiktos mērķus, kā arī lai realizētu pašvaldības autonomās funkcijas, pilnīgu pašvaldības līdzdalības saglabāšanu vai nesaglabāšanu var veikt tikai un vienīgi pati pašvaldība, **vadoties no tās teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju vajadzībām un tirgus situācijas;**
- ņemot vērā minēto un LPS darbības mērķus, diemžēl nevaram sniegt lūgto izvērtējumu, jo LPS rīcībā nav nepieciešamās informācijas. Jebkurā gadījumā LPS ieskatā pašvaldībām ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums rūpēties par to, lai konkrētās teritorijās ikvienam iedzīvotājam būtu pieejami nepieciešamie pakalpojumi. **Pakalpojumu nodrošināšanas veida un formas izvēle** ir katras vienas pašvaldības domes kompetence.

Biedrība "**Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera**" 16.09.2022. vēstulē Nr. 2022/779 sniedza viedokli par Balvu novada pašvaldības līdzdalības saglabāšanu Sabiedrībā, tostarp norādot, ka:

- LTRK ieskatā par kapitālsabiedrību un tās darbību ir pieejams nepietiekošs daudzums informācijas, līdz ar to izvērstāku **viedokli nav iespējams** sniegt;
- vienlaikus LTRK norāda, ka papildus no iesniegtā Gada pārskata par 2021. gadu uzmanību pievērs pārskatā ietvertais: "Sabiedrībai ir noslēgts telpu nomas līgums ar Balvu novada pašvaldību uz nenoteiktu laiku". Ņemot vērā, ka nav pieejama informācija par to, cik noma ir liela un vai tā atbilst vismaz pašizmaksai, LTRK nevar sniegt viedokli, vai tas nav iemesls **atsevišķu pakalpojumu zemajām cenām**, kas ir zemākas kā citiem tirgus dalībniekiem, kas nozarē sniedz līdzīgus pakalpojumus;
- lemjot par pašvaldības līdzdalības saglabāšanu, LTRK aicina iepazīties ar Konkurences padomes sagatavoto apkopojumu ar būtiskākajiem secinājumiem par šo kapitālsabiedrību sniegtajiem veselības aprūpes pakalpojumiem, to sniegšanas pamatotību un nepieciešamību, kā arī **iespējamo privātā sektora iesaisti** veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā iedzīvotājiem un to izmantot, lemjot par pašvaldības līdzdalības saglabāšanu kapitālsabiedrībās, kas savu darbību veic veselības aprūpes nozarē.

3. IESPĒJAMIE RISKI PAKALPOJUMU NODOŠANAI PRIVĀTAJAM SEKTORAM

Galvenie secinājumi

- **Ja pakalpojums tiktu nodots privātam sektoram, rastos augsts risks** Balvu novada Kupravas, Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu, Žīguru pagastu un Viļakas iedzīvotājiem zaudēt piekļuvi šobrīd pieejamajam veselības aprūpes pakalpojumu klāstam vai arī saskarties ar to izmaksu kāpumu.
- **Balvu novada pašvaldībai ir mazas iespējas mazināt šos riskus**, jo valsts veselības aprūpes finansēšanas kārtību nosaka valsts, nevis Balvu novada pašvaldības līmenī. Pakalpojuma nodošanu privātām sabiedrībām ir grūti garantēt vēlamajā apjomā.

3.1. Ietekmes uz konkurenci riski

Būtiskākais apdraudējums ir daļas esošo pakalpojumu sniegšanas iespējama pārtraukšana – ginekoloģijā un oftalmoloģijā, privātam partnerim izvēloties koncentrēties tikai uz rentablu pakalpojumu sniegšanu, tādējādi samazinot Balvu pašvaldības iedzīvotājiem šobrīd vienuviet kompleksi pieejamo veselības aprūpes pakalpojumu klāstu vai arī palielinot saņemamo pakalpojumu izmaksas. Tādējādi, pārtraucot sniegt veselības aprūpes pakalpojumus, var rasties būtiski riski iedzīvotāju veselībai. Tomēr jāņem vērā, ka Sabiedrība iznomā telpas privātiem pakalpojumu sniedzējiem, savukārt pašā Sabiedrībā pakalpojumus veselības aprūpes jomā veic 6 speciālisti.

Tabula 8. Riski un to būtiskums

Būtiskuma pakāpe	1. risks – atsevišķu veselības aprūpes pakalpojuma sniegšanas iespējama likvidēšana	2. risks – atsevišķu NVD finansētu veselības aprūpes sfēru finansējuma samazinājums
Augsts		
Vidēji būtisks	Sabiedrības primārais mērķis nav peļņas gūšana, bet gan veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšana iedzīvotājiem. Nodotot veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanu privātam uzņēmumam, pastāv risks iedzīvotājiem zaudēt pieeju daļai pakalpojumu.	No NVD puses pašlaik netiek finansēta Sabiedrības apjomam un pakalpojumu klāstam līdzvērtīga veselības aprūpes iestāde Balvu pašvaldībā. Mainot esošo kārtību, pastāv risks nenodrošināt nepieciešamos veselības aprūpes pakalpojumus iedzīvotājiem un/vai arī piedzīvot saņemamo pakalpojumu izmaksu kāpumu.
Nebūtisks		

Datu avots: CSE COE

3.2. Risku mazināšanas pasākumi

Alternatīvi veidi, kā riskus samazināt vai novērst, nepastāv, jo valsts veselības aprūpes finansēšanas sistēmu nosaka valsts, nevis Balvu pašvaldība. Pakalpojuma nodošanu privātam komersantam ir grūti garantēt vēlamajā apjomā un vēl grūtāk nodrošināt garantiju izpildi, ja privāts partneris saistības nepilda. Mainoties veselības aprūpes sistēmai, nav pamats domāt, ka pašvaldībai būtu iespējams radīt to atkal pašai vai piesaistīt citu privātu, sekmīgāku partneri.

Publiskai personai, neturpinot komercdarbību Sabiedrības pamatdarbības jomās, ilgtermiņā ir iespējama pakalpojumu klāsta maiņa, ko var saņemt Vidzemes reģiona, t.sk. Balvu pašvaldības iedzīvotāji (tuvu savai dzīvesvietai). Privātie veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji, kas jau šobrīd nomā telpas no Sabiedrības savu privātpakalpojumu nodrošināšanai, visticamāk saglabātu piedāvātos pakalpojumus, tomēr, mainoties

mainīgajām daļām pakalpojumu cenas aprēķinā (piemēram, nomas maksa, komunālo pakalpojumu izmaksas u.c.) varētu radīt pakalpojumu izmaksu pieaugumu.

Esot kā īpašniekam Sabiedrībā, Balvu novada pašvaldība var ietekmēt Sabiedrības darbību (piemēram, apstiprinot stratēģiju, ieceļot valdi), savukārt privātu komersantu veselības aprūpes sfērā ietekmēt pašvaldības iedzīvotājiem izdevīgā virzienā ir mazas iespējas. Neskaidrība par šo pakalpojumu saņemšanas iespēju nākotnē vai cenu pieaugumu radītu satraukumu, pakalpojumu klāsta nevēlams samazinājums radītu grūtības iedzīvotājiem.

Uz izvērtējuma veikšanas brīdi Vidzemes novadu iedzīvotājiem kopumā ir pieejams visai plašs veselības aprūpes pakalpojumu klāsts, bet ne konkrēti Balvu novadā.

Vienlaikus, jāņem vērā, ka Sabiedrība daļēji darbojas kā “*starpnieks*” telpu iznomāšanas jomā, Sabiedrībai iznomājot telpas, ko tā nomā pati no Balvu novada pašvaldības. Mainoties šim statusam, potenciāli varētu mainīties arī sniegto pakalpojumu veidi un cena pakalpojumu sniedzējiem, kas darbojas telpās Tautas ielā 6, Viļakā.

4. KAPITĀLSABIEDRĪBAS DARBĪBAS FINANSĒJUMS

Galvenie secinājumi

- ~60% Sabiedrības ienākumu ir valsts budžeta finansējums veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanā.
- Pēdējo piecu gadu laikā Sabiedrībā nav veikti pašvaldības ieguldījumi pamatkapitālā.
- **Finanšu analīzes rezultātā Sabiedrība raksturojama kā vidēji stabila** (likviditāte ir pozitīva, pašu kapitāla īpatsvars bilancē 90% 2021. gada beigās (apgrozījums no 2017. gada līdz 2020. gadam audzis), **orientēta uz izmaksu segšanu nevis peļņas gūšanu** (tīrās peļņas rentabilitāte kumulatīvi 2017. – 2021. gados 9%).
- Sabiedrībai nav **noslēgts līgums par investīciju projektu īstenošanu**, kas paredz pārraudzības periodu.

4.1. Kapitālsabiedrības darbības finansēšanas avoti

Sabiedrība gūst ieņēmumus no valsts budžeta, sniedzot medicīnas pakalpojumus, un gūst ieņēmumus no maksas pakalpojumiem, kā arī citus ieņēmumus – neapdzīvojamo telpu izīrēšanas, pacientu iemaksām.

Tabula 9. Sabiedrības ieņēmumi 2019.-2021.gadā, EUR

	2019.gads	% pret kopējiem ieņēm.	2020.gads	% pret kopējiem ieņēm.	2021.gads	% pret kopējiem ieņēm.
Valsts budžeta līdzekļi	46 696	59,12%	47 685	63,58%	57 146	68,19%
<i>t.sk. Kvote tie amb. pakalpojumi</i>	19 562	-	18 557	-	27 537	-
<i>Kvote tie mājas aprūpes pakalpojumi</i>	25 727	-	27 139	-	28 780	-
<i>NVD līdzmaksājums par atbrīvotajām kat.</i>	1 407	-	932	-	829	-
<i>Kompensācijas maksājums gatavības režīmam</i>	-	-	1 057	-	-	-
Pacientu līdzmaksājums par neatbrīvotām kategorijām	1 155	1,46%	1 100	1,47%	1 135	1,35%
Ieņēmumi par medicīniskiem maksas pakalpojumiem	4 449	5,63%	3 528	4,70%	1 814	2,16%
Citi saņemtie valsts līdzekļi	2 451	3,10%	430	0,57%	-	-
Pārējie saimniec. darbības ieņēmumi	19 100	24,18%	18 684	24,91%	20 143	24,03%
<i>t.sk. telpu noma apakšīrniekiem</i>	2 834	-	2 640	-	2 976	-
<i>komunālie pakalpojumi</i>	14 240	-	14 195	-	16 140	-
<i>pārējie pakalpojumi</i>	2 026	-	1 850	-	1 027	-
Nākamo periodu ieņēmumi	3 571	4,52%	3 571	4,76%	3 571	4,26%
KOPĀ	78 983		74 998		83 809	

Datu avots: Sabiedrības iesniegtie finanšu pārskati

Sabiedrības papildus ieņēmumi no parējās saimnieciskās darbības, tai skaitā no maksājumiem par komunālajiem pakalpojumiem iznomātajām telpām, ir ievērojami - vidēji pēdējo trīs gadu periodā veidojot 24% no kopējiem Sabiedrības ieņēmumiem.

Nozīmīgākais ieņēmumu avots ir valsts budžeta finansējums veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanā – līguma ar NVD izpilde. Raksturīgi publiskām personām piederošām veselības aprūpes iestādēm, NVD finansējums veido ievērojamu apgrozījuma daļu – vidēji ap 60% no kopējiem ieņēmumiem.

NVD finansējuma izpilde nozīmē to, ka Sabiedrība pilda valsts pasūtījumu, noteiktu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanā, lai gan 2020.gadā samazinājās NVD līguma ietvaros pasūtījums kvotētiem ambulatoriem pakalpojumiem (salīdzinot pret 2019.gadu – par 6%, salīdzinot pret 2021.gadu – tas bija par ~33% zemāks).

Sabiedrība nav saņēmusi pašvaldības finansējumu.

Kapitālsabiedrības finanšu analīze

Tabula 10. Sabiedrības finanšu analīzes kopsavilkums laika periodam 2017. – 2021. gads

	2017	2018	2019	2020	2021
Apgrozījums	75 085	78 534	78 983	74 998	83 809
Debitori	3 740	7 409	6 126	10 721	9 693
Ilgtermiņa ieguldījumi	96 676	88 657	83 876	79 643	75 511
Apgrozāmie līdzekļi	21 352	22 432	21 530	22 827	25 386
Kopsumma	118 028	111 089	105 406	102 470	100 897
Pašu kapitāls	23 217	18 217	17 441	17 764	14 276
Ilgtermiņa saistības	80 358	76 788	73 217	69 647	66 077
Īstermiņa saistības	14 453	16 084	14 748	15 059	20 544
Kopsumma	118 028	111 089	105 406	102 470	100 897

Datu avots: Sabiedrības finanšu pārskatu dati

No tabulas augstāk var secināt, ka Sabiedrības apgrozījums minētajā laikā **ir stabili saglabājis darbības rādītājus un pieaudzis 2021.gadā** (par 11,7%). Sabiedrībai kopš 2017.-2020. gadam ir bijuši **zaudējumi**. 2021.gadā radās **zaudējumi** un bija vērojams apgrozījuma samazinājums. Sniegto pakalpojumu izmaksas – 87 297 EUR, salīdzinot ar iepriekšējo pārskata gadu ievērojami palielinājušās par 17 %, 12 922 EUR.

Minētajā pārskata periodā ilgtermiņa ieguldījumi nav bijuši. Pašu kapitāla vērtība un attiecīgi arī aktīvu kopsumma ir pieaugusi saistībā ar infrastruktūras un tehniskās bāzes atjaunošanu.

Pašu kapitāla vērtība, tāpat kā kreditoru apmēri ik gadu samazinās.

Sabiedrība nav saņēmusi pašvaldības galvojumu kādam no komercbanku aizdevumiem.

4.2. Bilances un naudas plūsmas analīze

Vidēji 74% no Sabiedrības aktīviem ir ieguldījumi nomātajos pamatlīdzekļos (apmēram 75 tūkstoši EUR). Sabiedrībai ir nodrošināti naudas uzkrājumi (vairāk nekā 12 tūkst. EUR) jeb ~12% no kopējiem aktīviem. Sabiedrība pamatā tiek finansēta no pašu kapitāla, investējot iepriekšējo gadu peļņu un sedzot zaudējumus ar iepriekšējos gadus veiktiem uzkrājumiem.

Sabiedrībai ir vidēji finanšu rādītāji, kas attiecas uz Sabiedrības finansēšanu un naudas līdzekļu pieejamību. Finanšu rādītāji par laika periodu no 2017. līdz 2021.gadam sniedz vispārīgu priekšstatu par Sabiedrības pašreizējo finansiālo stāvokli.

Tabula 11. Sabiedrības finanšu rādītāji periodā no 2017. līdz 2021.gadam

Rādītājs	2017	2018	2019	2020	2021
Likviditāte	1,48	1,39	1,46	1,52	1,24
Pašu kapitāla rentabilitāte	2,0%	-54,9%	-4,4%	1,8%	-24,4%
Aktīvu rentabilitāte	0,4%	-9,0%	-0,7%	0,3%	-3,5%
Saistību īpatsvars bilancē	0,80	0,84	0,83	0,83	0,86
Debēta apgrozījuma koeficients	20,08	10,60	12,89	7,00	8,65

Datu avots: CSE COE aprēķini

- Kopējais **likviditātes** koeficients (apgrozāmie līdzekļi pret īstermiņa saistībām) liecina, ka Sabiedrība ir spējīga ar apgrozāmiem līdzekļiem segt īstermiņa saistības;
- **pašu kapitāla rentabilitāte** palīdz izprast, cik liela atdeve ir katram EUR, kas ieguldīts uzņēmuma pamatkapitālā. Sabiedrības rādītājs ir svārstīgs, **vidēji tas ir -16%**, kas parāda, ka atdeve no veiktā ieguldījuma nav pietiekama (izņemot 2017. un 2020.gadā);
- Sabiedrības aktīvu **rentabilitāte 2020.gadā ir 0,3% un 2021.gadā -3,5%**, (pārskata gada peļņa/ aktīvu kopsumma x 100), un tā rāda, cik liela ir atdeve no uzņēmuma saimnieciskajai darbībai izmantotajiem kopējiem aktīviem. Jo augstāks rādītājs, jo labāka izmantoto aktīvu efektivitāte. 2021.gada rādītājs - aktīvu rentabilitāte ir krasi kritusies;
- **saistību īpatsvars bilancē** (kopējās saistības pret bilances aktīvu kopsummu) tiek uzskatīts par labu, ja tas ir robežās no nulles līdz 0.5. Sabiedrībai **tas ir virs 0.5 visā periodā**;
- pircēju un pasūtītāju **debeta apgrozījuma koeficients** (neto apgrozījums / debitori kopā) parāda, cik reizes gada laikā debitoru parādi tiek pārvērsti par naudas līdzekļiem. Sabiedrības aktivitātes koeficients, sākot no 2017.gada, ir samazinājies, **2021.gadā sasniedzot 8.65**.

Saskaņā ar Sabiedrības sniegto informāciju, uz izvērtējuma veikšanas brīdi Sabiedrībai **nav noslēgts līgums par investīciju projektu īstenošanu**, kas paredz pārraudzības periodu.

5. KOPSAVILKUMS

5.1. Atbilstība VPIL un Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumam

Saskaņā ar Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma (turpmāk – Likums) 7. panta pirmo daļu publiskai personai ir pienākums ne retāk kā reizi piecos gados pārvērtēt katru tās tiešo līdzdalību kapitālsabiedrībā un atbilstību Likuma 4. panta nosacījumiem. Minētā panta otrā daļa paredz, ka lēmumu par publiskas personas līdzdalības saglabāšanu kapitālsabiedrībā pieņem attiecīgās publiskās personas augstākā lēmējinstācija.

Saskaņā ar Konkurences padomes skaidrojumu par VPIL 88. panta piemērošanu “Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšana”, veicot juridisko izvērtējumu, publiskai personai ir jāspēj atbildēt uz šādiem jautājumiem:

- vai publiskas personas kapitālsabiedrības darbība atbilst publiskas personas pamatdarbības veidiem (piemēram, pašvaldības deleģētajai funkcijai vai brīvprātīgajai iniciatīvai);
- vai publiskas personas kapitālsabiedrības veicamā komercdarbība atbilst VPIL 88. pantā minētajiem mērķiem.¹⁶

Likuma “Par pašvaldībām” 6.pants nosaka, ka publisko tiesību jomā pašvaldību kompetencē ir minētajā likumā noteiktās autonomās funkcijas, citos likumos noteiktās autonomās funkcijas, deleģētās valsts pārvaldes funkcijas, kuru izpilde minētajā likumā noteiktajā kārtībā nodota attiecīgajai pašvaldībai, citu pašvaldību kompetencē ietilpstošās funkcijas, kuru izpilde minētajā likumā noteiktajā kārtībā nodota attiecīgajai pašvaldībai, pārvaldes uzdevumi, kuru izpildi valsts pārvaldes iestādes minētajā likumā noteiktajā kārtībā uzdevušas pašvaldībām, autonomās funkcijas, kas tiek īstenotas kā brīvprātīgās iniciatīvas. Saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 14.panta pirmās daļas 1.punktu pašvaldībām, pildot savas funkcijas, ir tiesības veidot pašvaldību kapitālsabiedrības, kā arī ieguldīt savus līdzekļus kapitālsabiedrībās. Minētā likuma 15. panta 6. punkts paredz, ka viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir veselības aprūpes pieejamības nodrošināšana.

Ārstniecības likuma 1. panta 1. punkts paredz, ka ārstniecība ir medicīniskā rehabilitācija un pacientu aprūpe. Proti, medicīniskā rehabilitācija un pacientu aprūpe ir daļa no veselības aprūpes pakalpojumu klāsta. Līdz ar to Sabiedrības pamatdarbība ir tiešā veidā vērsta uz likuma “Par pašvaldībām” 15. panta pirmās daļas 6. punktā paredzētās pašvaldības autonomās funkcijas izpildi.

VPIL 88.panta pirmā daļa paredz nosacījumus, kad publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā. Ir jāīstenojas vismaz vienam no šādiem nosacījumiem:

- 1) tiek novērsta tirgus nepilnība — situācija, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
- 2) publiskas personas kapitālsabiedrības vai publisku personu kontrolētas kapitālsabiedrības darbības rezultātā tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai;
- 3) tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Sabiedrības pamatdarbība sevī ietver **sekundārās ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumus, sniedzot ginekologa, oftalmologa un rehabilitācijas pakalpojumus Balvu pašvaldībā un primārās veselības aprūpes pakalpojumu – aprūpe mājās.**

¹⁶ Konkurences padomes informatīvais materiāls “Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšana”, 35. punkts. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1072/download>

Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 111. pantam valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka no Satversmes 111. panta izriet valsts pienākums izveidot atbilstošu veselības aizsardzības sistēmu.¹⁷ Valstij ir pienākums gādāt par veselības aprūpes iestāžu, pakalpojumu, aprīkojuma un zāļu esamību un pieejamību, kā arī citiem apstākļiem, kas ietekmē personu iespējas sasniegt visaugstāko veselības līmeni.¹⁸ Pašvaldības ir daļa no valsts pārvaldes sistēmas. Līdz ar to no Satversmes 111. panta izrietošie valsts pienākumi ir attiecināmi arī uz pašvaldībām, ievērojot normatīvajos aktos noteikto kompetences sadalījumu.

Sabiedrības pamatdarbība, pirmkārt, atbilst VPIL 88. panta pirmās daļas 2. punktā minētajam nosacījumam – Sabiedrības darbības rezultātā tiek sniegti pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi pašvaldības administratīvās teritorijas un visas valsts attīstībai. Veselības aprūpes pieejamības nodrošināšana ir viena no pašvaldības autonomajām funkcijām. Turklāt veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība ietilpst konstitucionāla ranga cilvēka pamattiesību uz veselību tvērumā. Minētais ir nostiprināts arī Ārstniecības likuma 3. panta pirmajā daļā, kas paredz, ka veselība ir fiziska, garīga un sociāla labklājība, valsts un tautas pastāvēšanas un izdzīvošanas dabiskais pamats.

Sabiedrība ar savu darbību novērš tirgus nepilnību – Sabiedrības pamatdarbība atbilst arī VPIL 88. panta pirmās daļas 1. punktā minētajam nosacījumam, jo tiek novērsta tirgus nepilnība situācijā, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu veselības aprūpes jomā. Minētais galvenokārt attiecināms uz sekundārajiem veselības aprūpes pakalpojumiem, kas vairumā gadījumu nav gūstami privātu komersantu piedāvājumā. Daļai no Sabiedrības sniegtajiem ambulatorajiem veselības aprūpes pakalpojumiem ir atrodama alternatīva arī privātajā sektorā.

Sabiedrības sniegtajiem veselības aprūpes pakalpojumiem ir vairāk sociāls, nevis komerciāls raksturs. Sabiedrības galvenā misija ir nodrošināt iedzīvotājiem pamattiesības uz veselības aprūpi, nevis peļnīt. Neskatoties uz to, ka daļai no Sabiedrības piedāvātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem ir pieejama privāto tirgus dalībnieku sniegta alternatīva, Sabiedrība šos pakalpojumus sniedz vienuviet, kompleksi nodrošinot visaptverošu un viegli pieejamu veselības aprūpes pakalpojumu klāstu Balvu novada Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu un Žīguru pagastos un Viļakas iedzīvotājiem. Šajā sakarā ir ņemama vērā pašvaldības un Sabiedrības būtiskā loma efektīvas veselības aprūpes sistēmas un pakalpojumu pieejamības veicināšanā. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka katram cilvēkam ir konstitucionālas tiesības uz tādas veselības aizsardzības sistēmas pieejamību, kura nodrošina vienlīdzīgas iespējas sasniegt visaugstāko veselības līmeni. Valstij ir vispirms pienākums attīstīt veselības aprūpes pakalpojumus, kas dod labumu visai sabiedrībai, nevis dārgus veselības aprūpes pakalpojumus, kas bieži vien ir pieejami tikai nelielai sabiedrības daļai. Resursi ir jāizmanto tā, lai no tiem labumu gūtu pēc iespējas lielāks cilvēku skaits. Ja resursi ir ierobežoti, nepieciešams tāds mehānisms, kas nodrošina pieejamo resursu optimālu izmantošanu.¹⁹ Ņemot vērā, ka privāto tirgus dalībnieku interese ir peļņa un tie fokusējas uz rentablu pakalpojumu sniegšanu, kā arī nevienmērīgo un izkliedēto veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību privātajā sektorā, pārtraucot līdzdalību Sabiedrībā, pieejamība veselības aprūpes pakalpojumiem Balvu novadā būtiski samazinātos un tie kļūtu dārgāki.

Vērtējot Sabiedrības sniegtos papildpakalpojumus, secināms, ka Sabiedrības papildpakalpojumi būtiski neietekmē konkurenci, ir racionāli un cieši saistīti ar veselības aprūpes pakalpojumiem, kā arī tie ir vērsti uz racionālu un lietderīgu rīcību ar Sabiedrības resursiem un nav saistīti ar būtiskām investīcijām no pašvaldības vai Sabiedrības puses.

Attiecībā uz Sabiedrības papildpakalpojumu telpu iznomāšanā jāņem vērā, ka nedz pašvaldība, nedz Sabiedrība nav pieņēmusi apzinātu lēmumu darboties nekustamā īpašuma tirgū ar konkrētu mērķi. Sabiedrība, saskaņā ar Balvu novada pašvaldības lēmumu, iznomā telpas, kas konkrētajā brīdī nav nepieciešamas pamatdarbībai un ir pieejamas. Sabiedrība neiegūst jaunu īpašumu ar mērķi to iznomāt. Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma 3. pants paredz pienākumu publiskas personas kapitālsabiedrībām, tai skaitā Sabiedrībai rīkoties ar finanšu līdzekļiem un mantu lietderīgi. Minētais ietver mērķa sasniegšanu ar iespējami mazāko finanšu līdzekļu un mantas izlietojumu (3. panta 1. punkts), kā arī mantas nodošanu lietošanā citai personai par iespējami augstāku cenu (3. panta 2. punkts). No tā izriet Sabiedrības pienākums nodot platības, kas nav nepieciešamas

¹⁷ Satversmes tiesas 2013. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-14-03 12. punkts.

¹⁸ Satversmes tiesas 2010. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. 2009-69-03 8.1. punkts.

¹⁹ Satversmes tiesas 2008. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-37-03 11.2. un 12.1.3. punkts.

pamatdarbības nodrošināšanai, lietošanā par iespējami augstāku cenu. Savukārt, atstājot pamatdarbībai nevajadzīgās telpas tukšas, vienlaikus saglabājot apsaimniekošanas un uzturēšanas izdevumus, Sabiedrība pieļautu Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma pārkāpumu. Turklāt telpu iznomāšana privātajiem tirgus dalībniekiem paplašina rehabilitācijas centrā piedāvāto pakalpojumu klāstu (šobrīd – frizētavas pakalpojumi), veicinot “vienas pieturas aģentūras” principa ieviešanu un nodrošinot nepieciešamo pakalpojumu pieejamību pacientiem, kuri tiek izmitināti Sabiedrības telpās.

Sabiedrība veic arī nekustamā īpašuma apsaimniekošanas funkcijas, kas nav tieši saistītas ar veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu. Pašvaldībai būtu jāvērtē iespēja ēkas apsaimniekošanu nodot, piemēram, Balvu novada pašvaldības Viļakas pārvaldei apsaimniekošanai vai ārpkalpojumā, bet ar apsaimniekošanas jautājumiem nenodarboties pašai Sabiedrībai.

Ievērojot minēto, secināms, ka pašvaldības līdzdalība Sabiedrībā atbilst VPIL 88. panta pirmās daļas 1. un 2. punktam un Likuma 4. panta pirmajai daļai un Sabiedrības papildpakalpojumu sniegšana ir attaisnojama.

Likuma 1. panta pirmās daļas 18. punkts paredz, ka kapitālsabiedrības vispārējie stratēģiskie mērķi ir publiskas personas augstākās lēmējinstiūcijas noteikti kapitālsabiedrības mērķi, kurus publiska persona vēlas sasniegt ar līdzdalību kapitālsabiedrībā un kuri izriet no tiesību aktiem un politikas plānošanas dokumentiem.

Sabiedrības noteiktais darbības mērķis ir nodrošināt Balvu novada - Viļakā un Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu, Žīguru pagastu iedzīvotāju medicīnisko aprūpi atbilstoši veselības aizsardzības jomu regulējoši normatīvo aktu prasībām un saskaņā ar tiem noslēgtajiem līgumiem par veselības aprūpes apmaksu.

Balvu novada Attīstības programmā 2021. – 2027. gadam paredzēts rīcības virziens “Veselīga un sociāli droša sabiedrība”, kas ietver uzdevumus Pilnveidot veselības aprūpes pakalpojumus un pieejamību.²⁰ Balvu novada Attīstības programmā definētās vidējā termiņa prioritātes, kas iezīmē izglītības, kultūras, veselības, sociālās, infrastruktūras un uzņēmējdarbības vides kvalitātes attīstību, atbilst Latgales stratēģijas 2030²¹ lielajam mērķim – *panākt straujāku reģiona ekonomisko attīstību, lai celtu cilvēku ienākumus, saglabātu un vairotu Latgales bagātīgo potenciālu un padarītu Latgali par pievilcīgu dzīves vidi arī nākamajām paaudzēm.*

Balvu novada ilgspējīgas attīstības stratēģija no 2022.gada²² nosaka, ka otrais stratēģiskais mērķis ir “Dabiska, sakārtota un veselīga dzīves darba un atpūtas vide”, kas paredz, ka Balvu novada pašvaldība nodrošina **efektīvus un viedus pakalpojumus tuvu iedzīvotāju dzīvesvietai, saglabā un uzlabo pakalpojumus** izglītības, kultūras, sociālās, **veselības**, kā arī citās jomās.

Likuma “Par pašvaldībām” 15. panta 6. punkts paredz, ka viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir veselības aprūpes pieejamības nodrošināšana. Ārstniecības likuma 3. panta pirmā daļa noteic, ka veselības aprūpe ir veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju īstenots pasākumu komplekss pacienta veselības nodrošināšanai, uzturēšanai un atjaunošanai.

Ievērojot minēto, secināms, ka Sabiedrības esošie stratēģiskie mērķi jau šobrīd kopumā atbilst likuma “Par pašvaldībām” 15. panta 6. punktā noteiktajai pašvaldības autonomajai funkcijai un Balvu novada attīstības plānošanas dokumentiem. Ņemot vērā Balvu novada aktuālos teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, iesakām precizēt pašvaldībai svarīgo Sabiedrības vispārējo stratēģisko mērķi šādi: **sekmēt kvalitatīvu primārās un sekundārās veselības aprūpes pakalpojumu attīstību un nodrošināt kvalitatīvu un efektīvu medicīnisko pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, piedāvājot plašāku pakalpojumu un speciālistu klāstu.**

²⁰ Balvu novada Attīstības programma 2021.-2027.gadam ,13.lpp. Pieejams: http://balvi.lv/files/Balvu_novada_AT2021-2030/AT/Balvu_novada_AP.pdf

²¹ https://lpr.gov.lv/wp-content/uploads/2011/lpr-planosanas-dokumenti/Latgales_strategija_2030_apstiprinata_01.12.2010.pdf

²² http://balvi.lv/2022_GADS/SEDES/Pielikumi_lemumiem/24022022/35_paragrafs_pielikums_Balvu_novada_IAS_20220224.pdf

5.2. Turpmākais kapitālsabiedrības statuss

Balstoties uz izvērtējuma laikā veikto Sabiedrības analīzi, iegūtajiem datiem un izdarītajiem secinājumiem, rekomendējam:

- **saglabāt Balvu novada pašvaldības līdzdalību SIA "Viļakas Veselības aprūpes centrs",** reģistrācijas Nr. 42403025230, Balvu nov., Viļaka, Tautas iela 6, LV-4583, līdz SIA "Viļakas Veselības aprūpes centrs" un NVD līgumu termiņa beigām – 31.12.2024. Pēc šī termiņa **izbeigt Pašvaldības līdzdalību Sabiedrībā;**
- Pašvaldībai pašai nodrošināt nekustamā īpašuma Tautas ielā 6, Viļaka, Balvu nov. **apsaimniekošanu.** Pašvaldībai iznomāt telpas šajā nekustamajā īpašumā Sabiedrībai **tikai** tās darbības veselības aprūpes pakalpojumu jomā **nepieciešamajā apjomā.** Pašvaldībai iznomāt telpas šajā īpašumā privātajiem tirgus dalībniekiem **tieši, nevis tiem slēdzot apakšnomas līgumus** ar SIA "Viļakas Veselības aprūpes centrs";
- Pašvaldībai savu iespēju robežās **veicināt privāto tirgus dalībnieku iesaisti** veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā Viļakā un Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu, Žīguru pagastos, tostarp ierosinot paplašināt SIA "Balvu un Gulbenes slimnīcu apvienība" darbības teritoriju.